

Ropa, zbraň nebo černé zlato?

Rok 2005 nebyl příliš pozitivním rokem z hlediska vývoje cen ropy nebo zemního plynu a podle všech ukazatelů bude ten letošní rok ještě mnohem horší. Nerostné bohatství jednotlivých států se stává stále silnější politickou zbraní. Producenti diktují podmínky obchodů a spotřebitelské národy se svíjí v cenových křečích. Zvýšení produkce není z jejich pohledu nevyhnutelné. Cíl je jediný – udržet vysoké ceny.

Počátkem ledna 2006 EIA (Energy Information Administration) oznámila, že přibližně 27% denní produkce surové ropy a 19,5% denní produkce zemního plynu je stále mimo provoz v důsledku ničivé hurikánové sezóny. Cena surové nafty (WTI) West Texas Intermediate, která dosahovala v roce 2005 průměrné ceny 56 USD za barel se tak pravděpodobně vyšplhá během letošního roku až na 63 USD. Cena ropy Brent se podle dnešních odhadů opět dostane během letošního roku na svá nová maxima. Maloobchodní ceny benzínu se letos budou pohybovat okolo 2,41 USD za galon, což znamená nárůst o 6% oproti roku 2005. Podle EIA se také během topné sezóny zvýší ceny topného oleje o 23%, ceny propanu o 17% a ceny plynového vytápění až o 35%. Podle EIA není problém v aktuálním nedostatku přírodních zásob, ale spíše v globálním přístupu k problematice. Vojenská diplomacie a světová náboženská problematika je chápána jako důležitější než diplomacie geopolitická, což je samozřejmě velice krátkozraké.

Venezuela:

Politicky nestabilní země pod vedením diktátora Hugo Chaveze zneužívá v zahraniční politice svého významného postavení na ropném trhu zejména vůči svým latinsko-americkým sousedům. Jeho společnost Petrocaribe poskytuje více než deseti karibským národům denně 198 tis. barelů ropy za velice atraktivní ceny výměnou za různé služby. Podobné cenově politické tlaky jsou vyvíjeny jak na Paraguay a Uruguay tak i na Argentinu. Chavez plánuje vybudovat během 3 až 6 let ropovod zásobující mimo jiné Ekvádor, Peru, Chile a Bolívii a poté tak ovládnout celý ropný trh v Jižní Americe. Tento Chavezův záměr by mohl mít velmi negativní dopad na americké hospodářství.

Čína:

Čína si je plně vědoma svého významného mezinárodního postavení. Politická stabilita však vyžaduje dostatečnou zásobu energetických zdrojů, které jsou hlavním pilířem ekonomického růstu. Čína již mnohokrát dokázala svou sílu a její ekonomický potenciál je z našeho pohledu snad nevyčerpatelný. Čínský trh se nezadržitelně řítí vpřed a k tomu nutně potřebuje ropu a zemní plyn. Jednou z možností jsou podmořská naleziště mezi Čínou a Japonskem, která již přinesla jeden nemalý konflikt mezi těmito státy. Dalším zdrojem by mohl být plánovaný sibiřský ropovod vedoucí až k Tichému oceánu. Poslední šance je spatřována v okupovaném Iráku. V případě, že USA opustí v dohledné době toto území, stane se pravděpodobně Čína primárním příjemcem ropy a zemního plynu z této oblasti, v opačném případě nedostane ani kapku.

Indie:

Bez dostatečných energetických zdrojů, kterých je v zemi rozhodně nedostatek, by se dynamický indický průmysl mohl ocitnout ve velmi nepříznivém postavení. Poměrně nedávno se tento asijský gigant rozhodl k rázným krokům v oblasti rozvoje svého hospodářství. Indie se proto snaží navázat spolupráci s Čínou jako svým novým strategickým partnerem. Čína se ale zatím v tomto ohledu neukazuje jako vstřícný partner.

Rusko:

Evropa nedávno dostala studenou sprchu, když jí Moskva odřízla od dodávek zemního plynu. Putin tak jednoznačně ukázal sílu ruských rafinérií a dominantní postavení ve střední a východní Evropě. Ropa se stala mocnou ruskou politickou zbraní. Ačkoliv první odezvy popíraly jakékoli cílené zadržování zemního plynu, výsledkem bylo v podstatě účelové navýšení cen pro evropské spotřebitele. Moskva vidí své zásoby bezesporu jako strategické a to především ve zvyšování politického nátlaku. Ruský postoj s pevnými komunistickými kořeny zůstává pro západní svět i navzdory času pořád ještě hrozbou. Desítky let bolševické propagandy zanechaly následky na mnoha generacích. Jednoznačně je to patrné na Ruském vztahu k Íránu, kde se i přes stálý odpor celého západního světa snaží o konstruktivní dohody, včetně podpory jaderného programu.

Evropa:

Ačkoliv Norsko, Dánsko, Belgie, Irsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie nepřijímají momentálně žádný plyn z Ruska, většina Evropy by bez ruských dodávek plynu nevydržela. Dle BBC News, státy střední a západní Evropy nyní produkují kolem 60% zemního plynu, které potřebují. Norsko, Velká Británie a Nizozemí jsou největšími výrobci. Dvě třetiny zásob plynu importovaného ze zahraničí přichází z Ruského ropného monopolu Gazprom – světově největší výrobce zemního plynu. Plných 80% z toho bylo převáděno ukrajinskou ropovodní sítí, zbytek menšími ropovody přes Bělorusko do Polska a Německa. Několik Evropských států je velmi závislých na ruských importech: Turecko 63%, Francie 26%, Itálie 30%, Německo 39%, Rakousko 74%, Řecko 81%, Litva 84%, Bulharsko 94%, Ukrajina 77%, Finsko 100% a Slovensko 100%. Maďarsko, Polsko a Ukrajina byly prvními národy, které vyzkoušely přerušení dodávky Ruského plynu. Ruské ropovody zajišťují přibližně 27% potřeb ropy pro Evropu, toto procento se však plánovaně dramaticky zvětšuje. Eurogas očekává, že EU bude do roku 2020 dovážet více jak 75% zemního plynu, což by mohlo mít v určitém důsledku katastrofické následky na ceny ropy a následně všech dalších zbožíových komodit na světových trzích.

Bohužel je více než pravděpodobné, že se to Rusku ve spolupráci s Íránem dříve či později podaří. Gazprom jasně naznačil, že by chtěl převzít fyzickou kontrolu nad ukrajinskou životně důležitou ropovodní sítí, která obstarává 80% ruského vývozu plynu. Z tohoto důvodu státy střední a východní Evropy, společně s EU, diskutují o zkonstruování integrovaného zásobovacího a distribučního systému, zahrnujícího ropovod, který by dopravoval Íránský a Ázerbájdžánský plyn přes Turecko do Rakouska. Přestože Gazprom vybírá průměrně 240USD na 1000 m², Putin vysvětlil, že pro přátelské spotřebitelské státy bude udělována sleva. To motivovalo Francii, Německo a další státy k rychlému diplomatickému úsilí k podpoře společných vztahů.

Nigérie:

Nigérie je největším africkým exportérem ropy a celkově pátou největší oblastí s těžbou ropy pro USA. Politická nestabilita už několikrát způsobila nemalé výkyvy v cenách ropy na světových trzích. Při posledních nepokojích poklesla produkce dokonce o 15%, což vyvolalo silné negativní odezvy na komoditním trhu. Nigerijská ropa však nepřináší do státní pokladny tolik peněz a tudíž nigerijská vláda nevidí mnoho důvodů, proč pokračovat ve zvyšování produkce v deltě Nigeru a větší ochraně producentů. Společnost Shell, která je největším operujícím koncernem v oblasti, v loňské roce sice poskytla 80 miliónů USD jako pomoc pro obnovu delty, nicméně jen minimum z této sumy se dostalo k těm, kteří to opravdu potřebují, a tak nespokojenost stále přetrvává.

V současnosti jsou zde stále zadržováni rukojmí. Ropná zařízení ohrožují rebelové a budoucí plynulá těžba černého zlata v Nigerské deltě tak zůstává více než nejasná. Hrozba dalších masivních útoků ozbrojených gangů visí stále ve vzduchu. Lidé si stěžují na kyselé deště, znečištěné moře a masivní úbytek ryb, které jsou zde hlavním zdrojem obživy.

OPEC:

Aby prodloužily svou politickou sílu, vlády jednotlivých států (Írán, Irák, Kuwait, Saudská Arábie, Venezuela, Katar, Indonésie, Libye, Spojené arabské emiráty, Alžírsko a Nigérie) se více zajímají o zachování svých zdrojů pro budoucí prodej. Vysoce držené ceny ropy, snižování kapacity, a ztenčení zásob je již zastaralou, ale stále fungující strategií. Největšími odpůrci zvyšování objemu těžby jsou v poslední době jasně Venezuela a Írán.

Vzhledem ke globální situaci a světovému tlaku na potřebu ropy, OPEC od 80. let postupně zvyšuje své rezervy tak, aby „maximalizoval“ svou výrobní kvótu. Snad největším impulzem bylo zvýšení cen barelu o \$8.50 mezi srpnem 1973 a lednem 1974. I přes nízkou cenu dolaru na světových trzích zaznamenala ropa od té doby vzestup přibližně o 270%.

Írán:

Člen OPEC, geopolitická velmoc – hrozba západního světa. Prezident Iránu Mahmoud Ahmadinejad se prezentuje jako tvrdý diktátor a islámský hrdina. Se svou myšlenkou islámské kontroly nad Středním Východem a Severní Afrikou je bezpochyby skoro nebezpečnější než Saddam Hussain. Izrael by nejraději vymazal z mapy světa, holocaust považuje za mýtus. Podle International Atomic Energy Agency (IAEA) Írán plánuje vytvoření nukleárních zbraní. Nervózní vůdci Izraele uvažují o vojenské akci. Evropa se kvůli plynu diplomaticky vykrucuje, Amerika vyhrožuje, ale nikdo nic nedělá. Navíc venezuelský ropný ministr Rafael Ramirez naznačil, že Venezuela podpoří Iránské úsilí vytvořit nukleární materiály.

Írán vlastní rozsáhlé zdroje ropy i zemního plynu a Ahmadinejad je použije, aby získal přátelskou podporu. Adepti jsou jasní - Čína, která nutně potřebuje ropu a Rusko jako politický partner. Írán prahne po blízkých zdrojích Irácké ropy a zemního plynu, a tak aktivně podporuje politické a teroristické akce nutné pro vytvoření tamního přátelského režimu. Trnem v oku mu jsou také Ázerbájdžánská ropná naleziště v pobřežních vodách Kaspického moře, která by si rád v dohledné době osvojil.

Amerika:

Když rok 2005 byl rokem, kdy Američané odhadovali vysoké ceny benzínu a propanu, tak rok 2006 je rokem, kdy bude nedostatek ropných produktů. A co teprve další roky? Nejproblémovějším bude opět letní motoristické období. Chavez je velmi neochotným dodavatelem. Čína udělala dohodu se Saudskou Arábií a Američané se rozhodně nemohou pochlubit přátelským vztahem ani k jedné z nich. Výroba v Nigérii je mystickou otázkou a v Iráku je chaos a nepořádek. Írán financuje jaderný program a stává se symbolem amerického odporu. Jenže, když má problém Amerika, má ho sekundárně i celý svět. Problémy na amerických trzích se přenášejí rychlostí blesku na evropské i asijské trhy, což bylo naposledy patrné během letní sezóny 2005, kdy cena ropy Brent vystoupila až na 70 USD za barel.

Polární oblast:

Americká vláda se dostává do těžké konfrontace s příznivci životního prostředí, kteří razantně odmítají jakoukoli těžbu v Arctic Nat. Wildlife Refuge (ANWR). Bushova vláda i přes tento nemalý odpor zelených postupně prosazuje těžební práva do dříve přísně chráněných oblastí.

Předpokládá se, že Arktida má bohaté zásoby ropných nalezišť. Globální oteplování „napomohlo“ k redukci ledového krovu a USA včetně dalších zemí jako je Rusko, Norsko a Dánsko uvažují o

možnostech zahájení těžby v této oblasti. Rozporem zůstávají zdejší územní nároky - nově obnažená zem, nově průchozí moře. Kanada jako nejpřilehlejší a v podstatě navazující oblast nechce o takové činnosti ve zdejších vodách ze strany jiných mocností ani slyšet. Premiér Stefan Harper uvedl, že plánuje do Arktidy poslat vojenské ledoborce, aby bránily teritoriální zájmy javorového listu proti všem vetřelcům včetně jejich souseda USA. Jenže pro Spojené státy je díky nepříznivé situaci ve světě Arktida otázkou přežití.

Bez diplomatických dohod je situace neřešitelná a může být dalším mezinárodním strašákem vyvolaným další lidskou nedůsledností a malicherností – globálním oteplováním. Rusko a USA prahnou po přístupu do Beringova moře. O zdrojích v Barentsově moři se pře Norsko s Ruskem. Kanada s Dánskem o malý ostrov nedaleko Grónska a Dánsko navíc prohlašuje, že vlastní Severní pól. Rusko vidí Arktidu jako klíč k získání politické moci, což by znamenalo zvýšení jeho už tak velmi dominantního postavení na komoditním trhu. Do hry se také postupně přidávají Švédsko, Finsko a Island.

Terorismus:

Terorismus - nástroj lidské zloby financovaný převážně z prodeje ropy a jejích derivátů. Ačkoli Usáma bin Ládín je duchovním vůdcem všech muslimských teroristických organizací, je zde ještě mnoho operujících známých i neznámých silných vůdců, kteří západu příliš nefandí jako Íránský Mahmoud Ahmadinejad, vedení Hamasu, Wahabbis v Saudské Arábii a další.

Důsledky:

Rostoucí ceny ropy vedou k vyšším obchodním nákladům a snižování rentability. Mnoho společností, zejména aerolinie, musí tato zdražení přenést na spotřebitele. Ve svém důsledku tak vede růst cen ropy k vypjaté situaci na všech úrovních ve všech světových trzích.

- A co až nebude...?

Mgr. Jan Moulis